DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)
2. juli 1998 *

I de forenede sager C-225/95, C-226/95 og C-227/95,

angående en anmodning, som Diikitiko Protodikio, Athen, i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i de for nævnte ret verserende sager,

Anestis Kapasakalis

Dimitris Skiathitis

Antonis Kougiagkas

mod

Elliniko Dimosio (den græske stat),

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 89/48/EØF af 21. december 1988 om indførelse af en generel ordning for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser for erhvervskompetencegivende videregående uddannelser af mindst tre års varighed (EFT 1989 L 19, s. 16),

har

* Processprog: græsk.

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, R. Schintgen, og dommerne G. F. Mancini (refererende dommer) og G. Hirsch,

generaladvokat: C. O. Lenz
justitssekretær: fuldmægtig L. Hewlett,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Anestis Kapasakalis, Dimitris Skiathitis og Antonis Kougiagkas ved advokat I. D. Pagoropoulos, Athen

— den græske regering ved F. P. Georgakopoulos og V. Pelekou, henholdsvis konsulent og fuldmægtig hos statens advokat, samt ved forskningsmedarbejder S. Vodina, Sekretariatet for EF-ret, Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent D. Gouloussis og B. J. Drijber, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 14. november 1996 er afgivet mundtlige indlæg af A. Kapasakalis, D. Skiathitis og A. Kougiagkas ved I. D. Pagoropoulos, af den græske regering ved S. Vodina og V. Kyriazopoulos, fuldmægtig hos statens advokat, som befuldmægtiget, og af Kommissionen ved D. Gouloussis og B. J. Drijber,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 9. januar 1997,

afsagt følgende

Dom

1 Ved beslutninger af 30. marts 1995, indgået til Domstolen den 28. juni 1995, har Diikitiko Protodikio, Athen, i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt Domstolen tre præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 89/48/EØF af 21. december 1988 om indførelse af en generel ordning for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser for erhvervskompetencegivende videregående uddannelser af mindst tre års varighed (EFT 1989 L 19, s. 16, herefter »direktivet«).

2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en tvist mellem Anestis Kapasakalis, Dimitris Skiathitis og Antonis Kougiagkas og den græske stat vedrørende godtgørelse af skade, som sidstnævnte hævdes at have forvoldt ved ikke at have udstedt de præsidentdekreter, som er omhandlet i nationale og fællesskabsretlige bestemmelser med henblik på beskyttelse af de faglige interesser hos kandidater fra de videregående tekniske skoler.

Fællesskabsretten

3 Direktivet omhandler de omstændigheder, hvorunder en medlemsstat er forpligtet til at anerkende, at eksamensbeviser for erhvervskompetencegivende videregående uddannelser af mindst tre års varighed, som er udstedt af en myndighed i en anden medlemsstat, skal sidestilles med eksamensbeviser for videregående uddannelser, der er udstedt på dens eget område.

4 Ifølge direktivets tiende betragtning har indførelsen af en generel ordning for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser for videregående uddannelser hverken til formål at ændre de erhvervsmæssige, herunder etiske, bestemmelser, som gælder for enhver, der udøver et erhverv på en medlemsstats område, eller at unddrage vandrende arbejdstagere anvendelsen af disse bestemmelser; ordningen begrænses til fastsættelse af passende foranstaltninger, hvorved det kan sikres, at den vandrende arbejdstager overholder de bestemmelser, som gælder for det pågældende erhverv i værtslandet.

5 Det bestemmes i direktivets artikel 1, litra b), at der ved »værtsland« forstås den medlemsstat, hvori en EF-statsborger ansøger om tilladelse til at udøve et lovreguleret erhverv, og som ikke er den stat, i hvilken den pågældende erhvervede sit eksamensbevis eller først udøvede det pågældende erhverv. Samme artikels litra d) definerer »lovreguleret erhvervsmæssig virksomhed« som erhvervsmæssig virksomhed, når der enten direkte eller indirekte ifølge love eller administrative bestemmelser kræves et eksamensbevis for i en medlemsstat at optage eller udøve denne virksomhed eller en form heraf.

6 Direktivet gælder ifølge sin artikel 2, stk. 1, for enhver EF-statsborger, der ønsker at udøve lovreguleret erhverv som selvstændig eller lønmodtager i et værtsland.

7 Ifølge artikel 12, stk. 1, skulle medlemsstaterne træffe de nødvendige foranstaltninger for at efterkomme direktivet inden for en frist på to år fra dets meddelelse og straks underrette Kommissionen herom.

National ret

8 Det fremgår af de indlæg, der er blevet indgivet for Domstolen, at de videregående tekniske skoler (herefter »TEI«) er offentligretlige juridiske personer oprettet ved lov nr. 1404/1983 om TEI's struktur og funktion. De er tilsluttet den faglige videregående uddannelse, undergivet tilsyn af Ministeriet for Undervisning og Trossamfund og har til opgave at varetage teoretisk og praktisk undervisning, som giver adgang til erhverv, der kræver videnskabelige, tekniske, kunstneriske eller andre kundskaber og evner.

9 Det bestemmes i artikel 25, stk. 2, litra c), i lov nr. 1404/1983, at de faglige rettigheder, som tilkommer kandidater fra TEI, fastsættes ved præsidentdekreter, som for de eksisterende specialfag vedtages senest seks måneder, inden de første studerende ved TEI afslutter deres studier, og for de nye specialfag på det tidspunkt, hvor de oprettes, eller der åbnes de tilsvarende afdelinger. De samme præsidentdekreter skal fastsætte de betingelser og øvrige vilkår, der gælder for meddelelse af tilladelse til udøvelse af erhvervet for de tilfælde, hvor dette kræves.

10 Inden de blev ophævet ved lov nr. 1404/1983, var centrene for videregående teknisk og faglig uddannelse (herefter »KATEE«) omfattet af lov nr. 576/1977. De bestod af flere offentlige højere tekniske skoler og fagskoler, der skulle bibringe de studerende de nødvendige teoretiske og praktiske kundskaber, som krævedes for at blive overordnet personale med evne til at bidrage til udviklingen af en bestemt sektor inden for den nationale økonomi.

11 Det bestemmes i artikel 5, stk. 1, i lov nr. 1865/1989, at eksamensbeviser fra KATEE opnået efter tre års studier (seks semestre) ligestilles med eksamensbeviser for de tilsvarende specialfag fra TEI.

Tvisten i hovedsagen

12 Anestis Kapasakalis, Dimitris Skiathitis og Antonis Kougiagkas er græske statsborgere og kandidater fra TEI og KATEE og udøver erhverv som ingeniører i Grækenland, de to første med speciale i maskinteknik og den tredje med speciale i byggeri.

13 Ved stævninger af 12. juni 1993 har de alle tre anlagt erstatningssøgsmål ved Diikitiko Protodikio, Athen, mod den græske stat på grund af manglende vedtagelse af præsidentdekreter til beskyttelse af deres faglige interesser, som omhandlet i artikel 25, stk. 2, litra c), i lov nr. 1404/1983, og på grund af manglende overholdelse af forpligtelsen til at træffe de nødvendige foranstaltninger for at efterkomme direktivet inden for en frist på to år. Domstolen har fastslået dette traktatbrud ved dom af 23. marts 1995 (sag C-365/93, Kommissionen mod Grækenland, Sml. I, s. 499).

14 Sagsøgerne i hovedsagerne har til støtte for deres søgsmål anført, at denne undladelse har til følge, at de i det væsentlige berøves deres ret til at arbejde på græsk område inden for deres specialfag eller at drage nytte af deres eksamensbeviser.

De præjudicielle spørgsmål

15 Diikitiko Protodikio, Athen, har ved afgørelse af 30. marts 1995 frifundet den græske stat, idet den fandt, at søgsmålene var uden grundlag, for så vidt som de vedrørte tilsidesættelse af en forpligtelse i henhold til nationale retsforskrifter.

16 Den forelæggende ret, som i øvrigt fandt, at afgørelsen af tvisterne i hovedsagerne afhang af fortolkningen af fællesskabsbestemmelser, og navnlig af direktivets bestemmelser, har besluttet at udsætte sagerne og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Tillægger Rådets direktiv 89/48/EØF de borgere, som det gælder for, rettigheder, som skal anerkendes?

2) Er indholdet af disse rettigheder tilstrækkelig præcist beskrevet til, at det kan fastlægges alene på grundlag af direktivets bestemmelser?

3) Skal der være årsagsforbindelse mellem den græske stats tilsidesættelse af sin forpligtelse i henhold til direktivets artikel 12 og det tab, som sagsøgeren gør gældende at have lidt?«

Det første spørgsmål

17 Med det første spørgsmål tilsigter den forelæggende ret nærmere bestemt at få oplyst, om en statsborger i en medlemsstat, der befinder sig i samme situation som sagsøgerne i hovedsagerne, kan påberåbe sig de rettigheder, der er tildelt ved direktivet.

18 Det bemærkes herved for det første, at direktivet, som er udstedt i henhold til traktatens artikel 49, artikel 57, stk. 1, og artikel 66, tilsigter at fremme den frie bevægelighed for personer og tjenesteydelser ved at gøre det muligt for medlemsstaternes statsborgere at udøve erhverv som selvstændig eller lønmodtager i en anden medlemsstat end den, hvori de har opnået deres erhvervsmæssige kvalifikationer.

19 Dernæst fremgår det klart af direktivets tiende betragtning og af dets artikel 2, stk. 1, at det kun gælder for EF-statsborgere, der ønsker at udøve et lovreguleret

erhverv som selvstændig eller lønmodtager i en anden medlemsstat end vedkommendes oprindelsesmedlemsstat, og at det ikke tilsigter at ændre de bestemmelser, som gælder for personer, der udøver et erhverv på en medlemsstats område.

20 Det fremgår af forelæggelsesbeslutningerne og af indlæggene for Domstolen, at tvisterne i hovedsagerne vedrører græske statsborgere, som arbejder i Grækenland.

21 Som generaladvokaten har anført i punkt 2 i forslaget til afgørelse, har sagsøgerne i hovedsagerne endvidere hverken arbejdet, studeret eller taget nogen universitets- eller erhvervsmæssig uddannelse i en anden medlemsstat i Fællesskabet end deres oprindelsesstat.

22 Endelig skal det bemærkes, at ifølge fast retspraksis kan traktatens bestemmelser om fri bevægelighed og de retsakter, der er udstedt til gennemførelse heraf, ikke finde anvendelse på aktiviteter, som ikke har tilknytning til nogen af de forhold, fællesskabsretten gælder for, og som udgør et rent internt forhold i en medlemsstat (dom af 5.6.1997, forenede sager C-64/96 og C-65/96, Uecker og Jacquet, Sml. I, s. 3171, præmis 16, af 16.1.1997, sag C-134/95, USSL n° 47 di Biella, Sml. I, s. 195, præmis 19, og af 28.1.1992, sag C-332/90, Steen, Sml. I, s. 341, præmis 9).

23 Det fremgår imidlertid af det ovenfor anførte, at sagsøgerne i hovedsagernes situation ikke har tilknytning til nogen af de forhold, fællesskabsretten gælder for på området for fri bevægelighed for personer og tjenesteydelser, og heller ikke har tilknytning til direktivets anvendelsesområde.

24 Det første præjudicielle spørgsmål skal derfor besvares med, at en statsborger i en medlemsstat, der befinder sig i en situation, som udgør et rent internt forhold i denne medlemsstat, ikke kan påberåbe sig de rettigheder, der er tildelt ved direktivet.

Det andet og det tredje spørgsmål

25 Under hensyn til besvarelsen af det første præjudicielle spørgsmål er det ufornødent at træffe afgørelse om det andet og det tredje spørgsmål.

Sagsomkostninger

26 De udgifter, der er afholdt af den græske regering og af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagernes behandling i forhold til hovedsagernes parter udgør et led i de sager, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Diikitiko Protodikio, Athen, ved beslutninger af 30. marts 1995, for ret:

En statsborger i en medlemsstat, der befinder sig i en situation, som udgør et rent internt forhold i denne medlemsstat, kan ikke påberåbe sig de rettigheder, der er tildelt ved Rådets direktiv 89/48/EØF af 21. december 1988 om indførelse

af en generel ordning for gensidig anerkendelse af eksamensbeviser for erhvervskompetencegivende videregående uddannelser af mindst tre års varighed.

Schintgen Mancini Hirsch

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 2. juli 1998.

R. Grass
Justitssekretær

R. Schintgen
Formand for Anden Afdeling